

דן אריאלי
מומחה להחלטות חשובות

לוותר לאחיין על הכסף?

פרופסור יקר, אמי בת ה-90 רכשה לפני כמה שנים מכונית ישנה, וכדי לעזור לה לקנות אותה העברתי אליה 20 אלף שקל. באחרונה היא תכננה להעביר את המכונית לאחיין שלי, אבל בסוף החליטה למכור, להחזיר לי את הכסף ולתת לו את היתר. הבעיה היא שכך לא יישאר לאחיין כמעט כלום. מה לעשות? **אנסטסיה**

אנסטסיה היקרה,

את בעצם שואלת למי הכסף יועיל יותר, לך או לאחיין שלך. בדילמות כאלה אנחנו לרוב נוטים לפסוק לטובת האינטרסים שלנו, אבל מחקר שערכו לאחרונה אליזבת דאן ומייק גר-רטון גילה שדווקא נתינת כסף לזולת מעניי-קה לנותן תחושה עצומה של תועלת. אנשים שהזמינו חבר לקפה או ויתרו על בונוס שנתי לטובת תרומה לעמותה דיווחו בדיעבד על סי-פוק רב מכפי שחשבו שיהיה להם מכך, ולזמן רב יותר משיצפו.

ויתור שלך לטובת אחיין ייצור הרבה סי-פוק, כיוון שגם את וגם אמך מעורבות בתה-ליך. אמך תשמח בגלל העזרה לנכד, ואת תשי-מחי גם בגלל חלקך במתנה וגם כי עזרת לאמך להרגיש טוב. ועם כל התחושות הטובות האלה, האם יש עוד ספק לגבי מה שכדאי לעשות?

איך לגרום לחבר להעריך את ההשקעה?

אני רוצה להזמין חבר למשחק יורוליג, אבל אם אספר לו שהכרטיסים על חשבוני הוא יתעקש להחזיר את הכסף. מצד שני אני רוצה שיעריך את המחווה. **גיל** מה לעשות?

זה מה שאני הייתי עושה: חלק את ההכנסה החודשית שלך (נגיד עשרת אלפים שקל) במספר שעות העבודה החודשיות שלך (נגיד 180). קח את מחיר הכרטיס שקנית לחבר (נגיד 350 שקל), וחלק אותו בתוצאה. כך תקבל את מספר השעות שעברת עבור הכרטיסים האלה (כשש וחצי שעות לפי הדוגמה שלנו). כך תוכל להגיד לחבר "עברתי שש שעות בשביל המשחק הזה", בלי להסגיר מספרים. כך חברך לא יוכל להחזיר את הכסף, ויידע כמה הרבה השקעת.

פרופ' אריאלי הוא חוקר כלכלה התנהגותית ומחבר רבייהמכר "לא רציונלי ולא במקרה" ו"לא רציונלי אבל לא נורא" שאלות לדן אריאלי: askdan@calcalist.co.il

איור: ערן תמנדל

מתי לשתות, בזמן האוכל או אחרי?

האם זה בריא לשתות תוך כדי שאוכלים? או שעדיף לעשות כל אחד בנפרד? ואם כן, מה קודם? **גיל ג'**

חך בסיפור הזה זו העובדה שמים הם אחד הממסים החזקים והרבגוניים ביותר בטבע. זו הסיבה שהם מהווים מרכיב עיקרי במיצי עיכול וביצורים חיים בכלל.

שמועה אחרת היא שכשאתה שופך מים קרים לבטן אתה מאלץ את מערכת העיכול להפנות משאבים לחימום, והמשאבים האלה יבואו על חשבוננו של עיכול יעיל. כרגיל, הכל תלוי במידה. לשתות הכל אחת כמות גדולה של מים קרים מאוד זו חוויה עזה אפילו בין הארוחות, אבל אם אתה מחלק את הכוס לכמה שלוקים... עד שהם עוברים לך את הגרון המים כבר חמימים. המערכת שלך לגי-מרי מסוגלת להתמודד עם זה. אחרת גלידה לא היתה כזו חוויה נעימה.

יש גם כאלה שממליצים לשתות לפני האוכל כדי למלא את הבטן ולזלול פחות. זו אופטימיות של

שמנים. אמנם לפעמים צמא נדמה לנו כרעב, אבל הודות למורכבות הנפשית שלנו, ולק-שר העז של מנגנון הרעב והזלילה לאותה מורכבות, כמעט כל דבר עלול להתפרש בטעות כרעב. במקום לשתות לפני האוכל אפשר פשוט לעצור לרגע ולברוק אם אתה באמת רעב. אם התשובה אינה "כן" ברור ורם ואתה עדיין פותח את המקרר, שום כוס מים לא תעזור לך.

בקיצור, שלא יבלבלו לך במוח. שתה לפני, שתה אחרי, שתה תוך כדי – רק שתה במידה. ואל תפחד משטויות.

שאלות לבלדד השוחי: askbildad@calcalist.co.il

גיל היקר,

ההמלצה האישית שלי היא שתפסיק להתעסק בשטויות. זו

העבודה שלי. חשוב על זה כך: ממי שמעת שאסור לשתות בזמן הארוחה? ממומחים למערכת העיכול? מאנשים שחקרו את הנושא? שקראו מחקרים של אנשים אח-רים? מובן שלא. אם זה היה המצב לא היית פונה לבלדד. הצרה היא שלא סיפרת לי מה מדאיג אותך בדיוק, ולכן אני לא יודע בדיוק איזה גיבוב של שטויות אתה רוצה שאני אפריד, אז אני איאלץ להסתפק בשלוש שמועות שמשכו את תשומת לבי.

מניסיוני, השמועה הנ-פוצה ביותר היא ששתייה בזמן הארוחה או מיד לפנייה מביאה לדילול מיצי הקיבה, ומיצים דלילים לא יצליחו לפרק את האוכל. זה כמעט נשמע הגיוני. אבל רק

כמעט. הרי מערכת העיכול שלך מיועדת במיוחד לקלוט דברים שידללו אותה. גם המים, גם המרק, גם התרנגולת – כולם מדי-ללים את המיצים. ככה זה עובד, כשהמיצים שלך מעכלים משהו הם מאבדים את יכולתם המאכלת. ובדיוק בשביל זה יש לגוף שלנו מערכת חכמה להפליא שמאזנת את ריכוז המיצים בזמן אמת (בשיעורי ביולוגיה קור-אים לזה "הומיאוסטזיס").

כדי לדלל את מיצי העיכול באופן משמעותי תיאלץ לשתות כל כך הרבה שהדם שלך יהפוך לדליל, התאים שלך יתנפחו ואתה תובהל לבית החולים עם בצקת במוח. לא עלינו. ומה שהכי מגר-

מה אהרון שוורץ ציווה במותו?

סיפור על גבורה וגאונות טכנולוגית שנגמר אחרת

← מותו של אהרון שוורץ (26) לפני כשבועיים סוקר בצמצום בתקשורת המקומית. לרבים שמו זה. אבל בקרב מי שמעורים במאבק העולמי בין ממשלות ותאגידים שמנסים להפוך את האינטרנט ליותר נשלט, מנהל וממוסחר, לבין מי שנלחמים להשאיר אותו אוטונומי של דמוקרטיה מוחלטת וחופשית מצנזורה ממשלתית ומאיומים תאגידיים, שוורץ שיד לפנתאון של גיבורי תרבות וטכנולוגיה.

שוורץ לא הופתע מכך שהתביעה דרשה עד 35 שנות מאסר על כך שהפיץ מאמרים אקדמיים. במשך שנים הזהיר שקניין רוחני משמש אמצעי לשימור סדרי הכוחות, וכי לא יזכה לחמלה

שוורץ התאבד בתלייה בדירתו, בעי-צומו של משפט פלילי שהתנהל נגדו. כבעל משרה מחקרית באוניברסיטת הרווארד הוא החזיק בסיסמה למאגר כתבי העת האקרמיים Jstor, הסגור למנויים משלמים. כגאון מחשבים ואקטיביסט למען חופש הידע ברשת, וכמי שמתח ביקורת מתוקשרת על עצם מסחור הידע האקרמי, שוורץ ניצל את הסיסמה שלו כדי להוריד מ-Jstor יותר מ-4 מיליון מאמרים כדי להפיצם חנם, כמעין רובין הוד דיגיטלי.

התוצאות היו חמורות: שוורץ, אז בן 24, נעצר על ידי ה-FBI, לא פחות, ונפתח נגדו משפט מרובה סעיפים, משימוש לא מור-

שה במחשבים עד הפרת זכויות יוצרים, שגזר הדין המצטבר עליהם יכול היה להגיע ל-35 שנות מאסר. שוורץ כנראה לא הופתע מחוסר הפרופורציה. במשך שנים הזהיר בבלוג שלו, demandprogress.org, כי מפירי זכויות קניין רוחני לא יזכו לחמלה ממערכת החוק. קניין רוחני, טען במאמריו והרצאות, משמש באמריקה אמצעי לשימור סדרי הכוחות. קידוש זכויות קניין הרוחני הוא שירות שהמחוקק מעניק לשדולות המסחריות, אמר.

כשהמשפט נגדו קיבל מעמדים סמליים של מאבק לחופש הידע חברת Jstor פרשה מהמשפט, אך מערכת התביעה הפרלית ואוניברסיטת MIT, שמחדריה התבצעה ההורדה, לא ויתרו. משפחתו ועורכי דינו של שוורץ טוענים שהוא חש את המערכת סוגרת עליו. ככל הנראה גם התרושש במהלך המשפט. והוא הבין שכיוון שגניבת המידע שלו היתה מעשה של אמירה פוליטית, הוא כנראה עתיד לשמש דוגמה. בעיקר כי הוא זה שהוביל באחרונה מאבקים מוצלחים נגד יוזמות חקיקה אמריקאיות כגון SOPA, COICE ו-PIPA, שביקשו לעצור את שיתוף הקבצים, לפגוע באנונימיות ברשת ולאפשר לממשל להשתיק ולהסיר אתרים.

הגאונות של שוורץ מוכרת לרבים. בגיל 14 הוא היה ממפתחי טכנולוגיית ה-RSS, שמאפשרת לקבל עדכונים מאתרים בלי לגלוש אליהם. בגיל 15 הוא השתתף ביצירת המנגנון זכויות יוצרים פתוחות Creative Commons. בגיל 17 הוא השתתף בהקמת אתר הדיונים הפופולרי Reddit. מי

שיצפה בהרצאותיו לא יוכל שלא להתרשם מהאינטלקטואליזם החד, כושר הביטוי והמחויבות הערכית שלו. הוא גם נודע כנפש יצירתית וסוערת, וסיפר בעבר על הדיכאון שסבל ממנו, ושאלו מסייע להסביר את התאבדותו. המספידים בהלווייתו, ובהם ממציא טכנולוגיית הלינקים טים ברנרס לי, העריכו ששוורץ היה עתיד להפוך למוביל טכנולוגיה מהפכני וחשוב.

ובאמת, הוא תואם את מורשת הקרב של ההייטק, העתירה ונדליסטים חדורי להט מורסר: לפני שמייסדי אפל סטיב ג'ובס וסטיב וזניאק בנו את המחשב האישי הראשון, הם בנו ומכרו את "הקופסה הכחולה", מכשיר שאפשר לפרוץ לרשת הטלפוניה ולבצע שיחות בינלאומיות חנם. פרופ' רוברט טפן מוריס, מהחוקרים החשובים באוניברסיטת MIT שדרפה את שוורץ על השימוש הלא-מורשה במחשביה, היה מחלוצי וירוס המי-חשב. אפילו לריצ'רד פיינמן, מהמדענים הגדולים בכל הזמנים, היו משוכות נעורים שכללו פריצה לכספות. אבירי הטכנולוגיה והקידמה היו בבסיסם האקרים.

וזו השאלה שמותו של שוורץ מחדד: האם ייתכנו פריצות דרך אמיתיות ללא הפרת הסדר הקיים? האם יש חדשנות – לא הסיי-סמה השחוקה של היועצים אלא הפעולה של הגאונים – בלא תבלין המדרנות? ומה המחיר שאנחנו משלמים בהגנה המקורשת והאלימה על הקניין הרוחני של תאגידים? אהרון שוורץ היה רוצה לדעת.

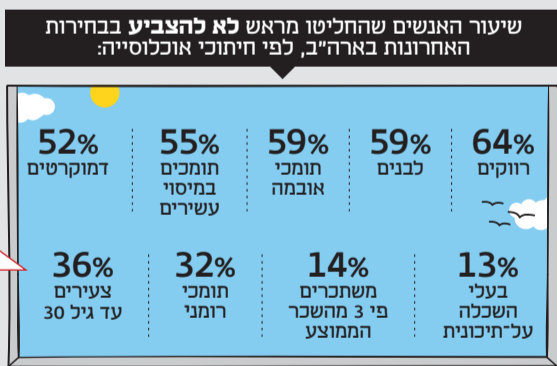
פרופ' רפאלי הוא ראש מרכז לחקר האינטרנט באוניברסיטת חיפה
sheizaf.rafaeli.net

תורת המספרים הסטטיסטיקה של החיים

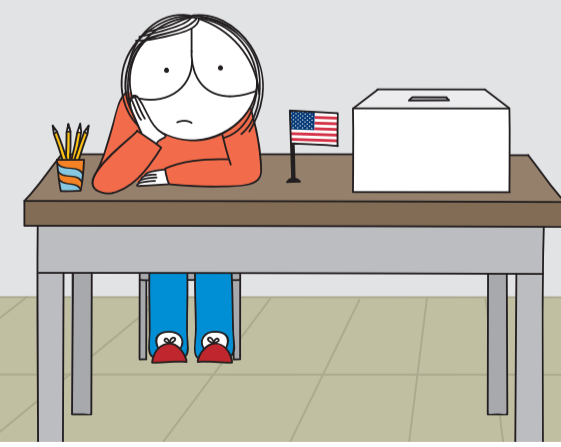
מי לא מצביעים בבחירות?

שיעור ההצבעה במערב הולך ויורד. עמודים אלה ירדו לדפוס לפני פרסום שיעורי ההצבעה שלשום, אך המגמה בישראל דומה: מ-87% הצבעה בבחירות לכנסת הראשונה, דרך 79% בבחירות לכנסת ה-8 ועד 65% בבחירות לכנסת ה-18 ב-2009. בארצות הברית שיעורי

ההצבעה נעים זה כמאה שנה בין 50% ל-60%. למה אנשים הפסיקו להצביע? סקר שמכון Pew ערך לפני הבחירות האחרונות בארצות הברית מגלה שהלא-מצביעים נוטים להיות צעירים בעלי השכלה נמוכה, ולרוב משכבות חלשות. מעניין כמה מזה תקף לישראל. **גל חן**

61% התלבטו אם להצביע עד יום הבחירות

תמונים: Pew Research Center
אינפורמיקו: מיכל פדון